

CRVENI BARJAK

GLASILO SOCIJALNO-DEMOKRATSKE STRANKE U DALMACIJI.

Bijeda se ne rađa iz zlobe kapitalista, već rgjavim socijalnim sistemom, privatnim vlasništvom; stoga mi ne propovijedamo mržnju prema osobama, ili klasi bogataša, već naprosto zagovaramo prijeku potrebu jedne socijalne reforme, koja bi za temelj ljudske zajednice postavila zadržano vlasništvo.

C. Prampolini.

Izlazi svakog 1. i 3. utorka u mjesecu.

Pojedini broj 10 filira. - Pretplata iznaša na godinu K 3:20; na pol godine K 1:60. Za inozemstvo na cijelu godinu K 6:40; na pol godine K 3:20. Pretplata se plaća unaprijed. Pisma i novci šalju se na druga F. Pazinovića u Spljetu. - Vlasnik, nakladnik i odgovorni urednik Ivan Angelicchio. - Administracija i uredništvo: Savez medju radnicima, 208. - Pučka Tiskara - D.r V. Iljadica i drugovi.

Proslava Prvog Svibnja u Spljetu.

Bio je to trijumf socijalističke misli. Nikada ljepše, veličanstvenije, brojnije i dostojanstvenije proslave. Nikada! I ako je masa demonstranata bila sastavljena isključivo od spljetskih radnika. Iz Solina, iz Visa, iz Pučišća, iz Trogira, sa Majdana nije došao bio ni jedan radnik.

Niti je proslavi škodilo rdjavo vrijeme. Vjetar, i to dosadni, oštri južni vjetar duvao je za vrijeme cijelog dana; ali pošto Prvi Maj nije dan parade i veselja, već dan afirmacije razredne borbe proletarijata i smotra radničkih bataljuna, to on nije uplvisao na proslavu.

* * *

Ovogodišnja proslava Prvog Maja jeste od svih dosadašnjih najuspjelija manifestacija: u prvom redu radi velike socijalističke discipline, kojom su se radnici spljetski onog dana istakli i podičili.

Prvi Maj je bio proslavljen sveopćom obustavom rada: kažemo sveopćom, a time nismo ništa pretjerali. Sav rad, osim nekih najnižih kategorija radnika, mirovao je. I to je zapravo cilj proslave Prvomajske. Obustavom rada dokazuje se buržoaziji, da smo mi, radnici, motor cijele proizvodnje i socijalnog života; a istodobno i najnesvijesniji, — neuki radnik uvidja moć i važnost svoje klase u društvu ljudskome. I to ga čini promišljati.

Generalni štrajk, dakle, u cijeloj liniji. Istina je, radili su mnogi trhonoše (fakini), karbunjeri i trgovački pomoćnici, ali nam to nije nimalo smetalo.

Mi smo mogli, bilo milom ili silom, da tu kategoriju radnika uvjerimo, da nije dobro da tog dana budu krumirci i izrodi radničke klase: i uspjeli bi, da dućani budu zatvoreni; ali, pitajmo se, čemu? Bili time što postigli? Ne; mi, opetujemo, ne trebamo takovih ljudi; mi ne trebamo ljudi, koji ne znadu na čemu su, ni što su; mi ne trebamo stvorove, koji ne razume, ili ne će da razume značaj prvomajskog radničkog protesta. I stoga mi puštamo te najjadnije proletarce, trg. pomoćnike, neka i u taj dan, u taj veliki istorijski dan, robuju poslodavačkoj klasi.

Pripreme i agitacija.

Pripreme su ove godine bile znatne. Nije se puno radilo i činilo za uspjeh proslave, ali se, napram drugih godina, dosta učinilo.

Drugih godina sastali bi se drugovi u zadnju nedjelju aprila, i vijećali bi o proslavi. Ove godine bilo je i toga, ali je rad

političkoga odbora bio najintenzivniji. I međustrukovni odbor je valjano i časno suradjivao. Osobito se živo radilo medju mlade socijalne demokrate. Zasluga osobita ide drugu Juragi, oduševljenom i zaslužnom drugu, pa zatim radinosti druga Ivana Matošića.

Zabrana skupštine

Ono, što nijesmo ni u snu očekivali, doživismo. Malo dana nakon prijave političkog odbora, da će se i ove godine proslaviti Prvi Svibnja, dobi Pol. Odbor od okružnog Poglavarstva dekret, po kojemu se socijalistima dopušta povorka (jer nju nijesu smjeli zabraniti), dopušta im se poljska zabava poslije podne u Villi Ferek, gdje im je dopušteno, da se eventualno i opiju, ali im se ne dopušta skupština u kazalištu!!

Ova zabrana pobudila je u gradu senzaciju i svak se smijao na adresu g Szilva de Szilvasa. Osobito se gradjanstvo zabavljalo u komentiranju, da je g. Szilva de Szilvas zabranio povorki da prodje kroz „Gospodski trg.“ Pošto u to niko nije htjeo da vjeruje svaki bi nas čas zaustavljali i znanci i neznanci i pitali nas, da li je to istina, da nije to kakav naš vic, šala

Pošto mi nismo imali gdje držati skupštinu, pošto osim kazališta u Spljetu ni nema prikladnog mjesta za onako velike skupštine kakove su naše prigodom Prvog Svibnja, to smo se mi obratili na naše drugove zastupnike u parlamentu.

Naši drugovi, u prvom redu drug Ellenbogen, hvalevrijedno su se za nas zauzeli: poslali sulično k ministru nutarajih posala, te protestiraše proti ovakovim besmislenim i neshvatljivim mjerama, koje čine konkurenciju samome Cuvaju

Nešto intervencija naših drugova zastupnika, nešto interpelacija dalmatinskog parlamentarnog kluba, inicijativom gradjanske demokratske stranke, koja je govorila o neustavnoj raboti nekih dalm. poglavara u opće, zabrana bi ukinuta. Szilva de Szilvas morao je povući svoju odluku

Svak živ u Spljetu zna, da s našim manifestacijama nikad nismo narušili mir. Ipak je taj reakcionarni Szilva izdao zabranu u ime mira i reda.

Ko bi znao, što je u ime mira i reda htjeo izazvati, pak ugušiti u krvi

Budnica ranim jutrom.

Već u 5¹/₂ sati jutra bilo je sve živo u Radničkom Domu. To se okupljala omladina, e da doprati glazbu.

U šest sati točno izvjesi se na zgradi Doma crvena zastava, koja bi burno, urnebesno pozdravljena.

Odmah se zatim uputi glazba, a za njom omladina radnička u punom broju. Nošena je i zastava.

Budnica, novost za Spljet, dojmila se svakog i uzradovala svakog socijaldemokrata. Poznato je, da je uspjehu ovogodišnje proslave Prvog Svibnja osobito doprinijela omladina naša, koja je u cijelu proslavu donijela val svježine i omladinskog poleta.

Glazba, praćena pjesmom i dostojanstvenom dišiplinom iz omladinskih redova, svirala je neumorno, skladno i dobro. Svojim marševima i marsiljezom kô da je budila oda sna ljudske razne pčele: za kratko vrijeme ulice grada bile su neobično živahne i vrvele su radnicima. Svak je imao svoj crveni karanfil, simbol onog velikog dana.

U sedam sati izgledalo je kao da je cio Split na ulicama: ulice pune svijeta. Svuda dominira crvena boja. Ulicama susrećeš omladince radničke, gdje prodavaju crvene karanfile i novine.

Povorka.

U osam sati Radnički Dom je pun svjetine. Mladi socijaliste pjevaju zadnje strofe. Točno u 9 uputi se povorka. Muzika intonira marsiljezu; masa, u ganuču, da zaplače od veselja: kliče se i aplaudira gromovito.

Povorka je bila impozantna, velika, nedogledna. Dišiplinirana je. Svak se ponaša u redu. Svaki je povik na svom mjestu: kliče se bratstvu radnoga naroda, slozi, socijalizmu, slobodi. Čuju se, i to često, poklici proti ratu, proti apsolutizmu, proti Cuvaju.

Skupština u kazalištu.

Povorka udje u deset sati u kazalište i odmah dupkom napuni kuću. Galerije, parter, sjedala i mnoge lože — pune su. Na pozornicu odmah stupi korporativno omladina i obe zastave. Omladina zapjeva hrvatski radničku himnu, koja je saslušana od ostalih drugova udivljenjem i pozornošću.

Zatim stupi na pozornicu

drug Gabrić.

koji otvara skupštinu i divi se veličanstvenom broju učesnika skupštine. Šalje pozdrav drugovima cijeloga svijeta i pozivlje prisutne, da izaberu predsjednika i tajnika. Aklamacijom bi izabran predsjednikom on, a tajnikom drug Vardijan.

Pismo djaka socijaldemokratima.

Drug Gabrić pročitao prispjeli brzovav iz Pučića, te pozdrave, koji su sa skupštine poslani u Dubrovnik i Šibenik; javlja da je skupštini stiglo pismo organizacije hrvatsko-srpske napredne omladine u Spljetu.

Tajnik, drug Rudolf Vardian, čita to pismo, koje glasi:

Slavni zbori, izrabljivani radnici!

Vezani i sputani disciplinom naših otaca, okovani verigama školskih paragrafa — ne mogavši uzveličati veliku slavu i značenje 1. maja — omladinci, pristaše srpsko-hrvatske radikalno-napredne omladine u Splitu, pozdravlja klasu, koja obogaćuje kapitalističku fabriku — šalju iskreni pozdrav borcima za slobodnu misao, jedinim zalogom bolje budućnosti cijelog našeg patničkog naroda; — gledajući u Vama cvijet i srčiku naše iskrenosti i držeći Vas našom najbližom braćom, mi, koji smo se emancipirali od politike otaca naših — koji osuđujemo sve naše stranke, a služimo se dobrim dijelom socijalističke etike — Vama naš bratski pozdrav! Živjeli! Za organizaciju hr.v.srp. rad-nap. omladine u Splitu. Upravni odbor.

Pismo je bilo napetom pozornošću slušano, a pri koncu je bilo okrunjeno toplim, iskrenim i frenetičnim aplauzom. Klicalo se učećoj omladini u najvećem oduševljenju.

Presjednik podijeljuje riječ referentu:

Drug Sretenu Jakšiću.

On reče, kakvo veliko značenje ima proslava ovog dana. Kako proletarijat obustavom rada manifestira svoje ideale međunarodnog bratstva; kako on, proletarijat, tog dana ističe svoje tražbine. Govori o tim tražbinama: go ori o zaštiti radnika u starosti i nesposobnosti rada, govori o osamostalnom dnevnom radu, govori o ratnim planovima kapitalističkih država, te je naglasio solidarnost dalmatinskog proletarijata u proturatnom protestu, koga će danas podići proletarijat cijeloga svijeta.

Zatim se osvrnuo na prilike u Hrvatskoj, gdje su ukinute javne slobode; konačno je istakao potrebu jakih i živih organizacija i preporučio drugovima stvarni rad.

Bio je burno pozdravljen.

Iza toga govorio je u kratko drug Müller, talijanski, te Kožulj i Domazet, hrvatski, a onda je drug Gabrić kritikovao postupak pol. vlasti, koja je bez razloga zabranila bila skupštinu, te je predložio da se pošalje slijedeći brzovav braći borcima preko Velebita: „Slobodna Riječ — Zagreb. Sa majske skupštine pozdravljamo borbu naroda u Hrvatskoj za njegova prava, kojoj stoji na čelu socijalna demokracija“.

Primljeno je urnebesnim pljeskom.

Zatim je predsjednik zaključio skupštinu.

Na „Gospodskom trgu.“

Povorka se ponovno poreda i prosljedi svoj put do Radničkog Doma. Tu se razidje.

Ali veći dio demonstranata podje na to na „Gospodski Trg“, gdje je povorci bilo od Szilva de Szilvasa zabranjeno proći, i tu zapjeva proletarsku himnu i zatim se odmah svojevrijedno razidje.

Ta se demonstracija osobito dojmila gradjanstva, koje je odobravalo radništvu, a ujedno se je divilo dišiplini, koja je pri tom vladala: jer radništvo nije prekoračilo mjeru već se je odmah zatim razidilo.

Poslije podne živahna poljska zabava, na kojoj su glazbari neumorno svirali marševe i proletarske komade.

Sve je ispalo dostojanstveno i časno.

Uzorna ozbiljnost, red i zrelost za vrijeme cijelog dana — to smo konstatairali.

* * *

Brzovavi koji su stigli socijalističkoj skupštini u kazalištu na Prvi Maja.

ŠIBENIK. Skupština sa četiri govornika. Povorka za naše prilike sjajna. Crven se barjak vije. Dorbić je sa kočijom arangirao masu. Protestovao je radi zabrane barjaka. Agitacija dobra. Oduševljenje. Otvraćamo socijalističke pozdrave. — Dorbić.

DUBROVNIK. U znak bratske solidarnosti šaljemo drugarski pozdrav. Socijalistička omladina.

VIS. Pridružujemo se međunarodnoj manifestaciji Prvog Svibnja. Neka glas socijalizma na današnji dan prvog svibnja kao kroz puštinju odjekne: smrt kapitalizmu! Živio socijalizam!

Gurjanov Pero, Jovo Pokas, Josip Pokas, Stjepan Pokas.

LISSA. Impossibile venire porgo saluti ai lavoratori partecipanti festa proletaria. — Palaversich.

GRUŽ. Bratski pozdrav organizacijâ gruških radnika. — Perić.

Uz to smo primili brzovav iz Pučića, koji je bio pročitao na skupštini, dočim gornje brzovavke, pošto su nam uručene poslije skupštine, nisu bile pročitane skupštinarima.

Proslava Prvog Maja u Dubrovniku.

Inicijativom naše omladine, u kojoj postariji drugovi gledaju osnov za dalji razvoj socijalističke misli, proslavljen je ove godine i u Dubrovniku na dostojni način radnički blagdan 1. maj

Već za rana opažao se življi pokret u gradu nego obično, a na licima onih koji su taj dan manifestovali mogli su čitati se neke osobite crte koje su davale vanjske znakove velikog zadovoljstva, da se i oni mogu da ubroje u one čestite i prave radnike koji znadu i sebi i ponosu svome da posvete jedan dan u godini u slavu sveopće manifestacije proletarskih aspiracija.

Što se tiče same naše proslave to možemo odmah da istaknemo da smo s njome vrlo zadovoljni. Neka se ne zaboravi da smo u — Dubrovniku; nek se ne zaboravi da je Dubrovnik mjesto — dalmatinsko. Da, dalmatinsko; jer u Dalmaciji su drugovačiji poglavari, drugovačiji državni odvjetnici, drugovačije vlasti, drugovačija buržoazija, drugovačiji i — radnici.

Svi, od poglavara do buržoazije, svi su drugovačiji nego u drugim zemljama. Ali, na žalost, ne u dobrom smislu.

Gruškim radnicima bio je zaplijenjen proglaš, a nama zabranjena javna skupština!

Eto, i ništa manje.

Bili smo s toga primorani održati skupštinu u „Savezu“, na kojoj je drug Krekić iz Sarajeva vrlo lijepo i popularno govorio o značaju prvog Maja, dotaknuvši se svega onoga što radnike u današnjem društvu čini bezspravnim i potlačenim.

U večer bila je upravo krasna, veličanstvena zabava — zabava na kojoj se ljudi ne opijaju, niti bez smisla pjevaju pjesme.

Tamburaški zbor, koji se u ovoj zabavi najviše odlikovao, svirao je radničke marševe i marsiljezu baš zamjernom vještinom i spremom; a deklamacije drugova Benussia, Januša i Čingrije duboko su se dojmili prisutnih, tako da nijesu ostali bez zasluženog pljeska —

spojenog sa teretom da i po drugi put opetuju svoje uloge.

Kasno u noć, otpraćeni sa sviranjem radničke himne, drugovi su se razišli, noseći najbolje utiske sa prvomajskog blagdana i zabave. —

Luce che non si spegne.

Come faro che, nella notte scura, serve al navigante di guida sicura, così la stampa nostra, ove può spandere i raggi della sua vivida luce, guida ed incoraggia le masse di lavoratori, sperdute nella tenebre dell'incoscienza e dell'ignoranza.

Risorge questo foglio di propaganda col sacrificio di tutti. Esso riaccende le speranze nei nostri cuori, tanto più che tutti abbiamo portato la nostra gocciola d'olio per alimentare questa lucerna, affinché illumini e riscaldi quanti hanno bisogno di arricchire il cuore ed il cervello di cognizioni utili e buone.

Su questa fiamma, che torna a rosseggiare in mezzo a noi, gettiamo, o compagni, quanto di cattivo sta in noi, e purifichiamoci! Pensiamo quanto cammino l'umanità deve ancora fare per giungere a una metà migliore, e perciò tra noi non deve regnare l'egoismo, la viltà, la corruzione. Perché il nostro Ideale non deve restare protesta di pochi, ma deve essere voci turbinosa che schiotta tutto codesto sistema vecchio e decadente; e noi tradiremmo tutta l'umanità se ci limitassimo a considerare la vita nel senso stretto della parola; noi dobbiamo portare l'amore nel mondo con l'educazione; dobbiamo assicurare la pace nel mondo per mezzo dell'Internazionale. E non è facile cosa. Gli ostacoli sono tanti, quanti i vizi. Ma bisogna resistere alla forza del male e continuare nel lavoro quotidiano e paziente. Solo così il nostro Ideale cammina; solo così le nostre coscienze diventano d'acciaio.

Questo foglio parlerà la parola franca, e minerà, senza esitanze, il terribile male che ci affligge: l'ignoranza. E quella che porterà nei nostri cervelli sarà luce che non si spegne.

Assistiamolo, dunque, nella sua vita come si assiste una persona cara; consideriamolo brano del nostro cuore, del nostro cervello; facciamo, insomma, parte integrale dell'esistenza nostra, affinché chi l'offende noi offende, chi l'ama noi ama.

In mezzo a questo ambiente invelenato dagli odi di razza e di nazionalità, in mezzo a questa oscura fuligine di superstizioni, drizziamoci, in questa ora di sacrifici sublimi, e gridiamo, entusiasti ed orgogliosi, in faccia al mondo: Il socialismo è il sole dell'avvenire!

Juraga Antonio.

Lažni socijaldemokrat.

Jere: Jesi li bio na predavanjima?

Jozo: Nisam. Ja sam organizirani drug, uvijek vjeran svojoj organizaciji, u subotu prva mi je briga da platim organizaciju, pa stoga ne trebam predavanja.

Jere: dakle, tebi je dosta plaćati redovito svake sedmice članarinu, e da se nazivaš vojnikom razredne borbe.

Jozo: Ne, ne. Uvijek sam na skupštinama: kad se demonstrira medju prvima sam; vičem: živio! i doli! a kada se treba tući, ne bježim . . .

Jere: Prema tome reklo bi se, da će socijalizam nadoći uslijed demonstracija i vikom živio! i doli! Zar ne znaš, da se gospoda ne boje neuke mase, koja mora da se prije svega oslobodi stotinu mana i pokvarenosti, stotinu i stotinu nužarnih tirana i

neprijatelja, koji tim ljudima ne daju da postanu potpuni ljudi: ti tirani, koji su u nama radnicima, jesu pijanstvo, neznanje, nepismenost, živinstvo, intelektualna lijenost, nesmisao za duševne naslade, itd. itd. Nije socijalizam šovinizam i divljaštvo pa da se treba tući. Budi stalan: ti si više na štetu nego li na korist radničkog pokreta.

Jozo: Šta veliš?! Znaj, da sam ja stari drug; ja ne primam lekcije od jednog dječaka; razumiješ li me?

Na to „stari socijalista“ okrene ledja Jerki i udje u obližnju krčmu e da tamo alkoholom prosvjetljava, osvješćiva i emancipira.

Jerko podje dalje i nastavi svoju propagandu, davajući radničkoj stvari djela i rad. jer je uvjeren da se tako gradi budućnost i jakost radničke klase.

Osvrti i bilješke.

Kako su mizerni! Ako je kršćanstvo sinonim mira i ljubavi, onda je „Dan“ najnekršćanskiji list pod kapom nebeskom. U više brojeva napada splitsko općinsko upraviteljstvo radi — Prvog Maja. Njemu je žao, da splitski radnici onako veličanstveno slave svoj radnički dan, pa se hvata općine. Općina je na prvi maj izvjesila zastave. „Jedinstvo“ je brže-bolje razjasnilo, da to općina nije učinila radi socijalista, već zato, jer je prvi svibnja simbol — probudjenja naravi; ali njima, popovima oko „Dana“, nije nego do napadanja, pa smiješno, donkihotskom pozom, viču i viču... jer im je do vikanja.

Uz to viču radi kazališta. Ali time su oni na općini samo pokazali, da nisu kanibali. Popovi se ne smiju onako ljutiti radi toga. Općina je u svom interesu dobro učinila, što je prekinila s tradicijama, odurnim svima, pa i onima, koji su onda bili na općini. Kazalište nije općinsko, već gradsko, a i mi smo spljetski građani, i mi smo bili taksirani na svakom zalogaju živeža za podignuće tog hrama umjetnosti. Ako nam ga do sada nisu nikada ustupali, bio je to plod prilika azijskih, u kojima smo živili; ako su nam ga ovaj put ustupili, znak je to razvoja, koji sve zahvaća, pa i — one na općini.

Oh, kad bi samo ti ljudi oko „Dana“ imali moć kao što su je imali u srednjem vijeku: lomače bi pušile, ljudi bi se pekli, a sad se zadovoljavaju samo vrbalnim pobožnim nostalgijским tiradama...

U kut, klerikalci! Mi, straže napretka, ne ćemo vam dozvoliti, da civilizaciju, u ime vjere, turite u tmine gadnog srednjeg vijeka; u kut, u kut, mali nemoćni inkvizitori! U kut, sinovi Torquemade!

Talijanski „Dalmata“ pokazao je svoju reakcionarnu dušu. U brizi za dobrobit sladokusne gospode, ljuti se na pekarske radnike što su svetkovali — Prvi Svibnja. Jer da su tako, u slavu neumrlih načela čovječanstva, prisilili ostale ljude da jedu tvrđi kruh.

Ako činovnici i trgovci jedanput na godinu žderu tvrđi kruh, mala šteta; nek znadu, da je tvrđi i gorčiji kruh, što ga u suzama svojim guta sirotinja svih zemalja u svoj godini...

Spljetski strukovni pregled.

Zidarskim radnicima. Zidarski radnici neka ne putuju u Split. U Splitu vlada velika besposlica; uz to nastalo je veliko šikaniranje i zlostavljanje radnika od strane poslodavaca: radi česa vlada veliko ogorčenje među radnicima.

Kako je kelnerskim radnicima najbolje dokazuje činjenica, da su neki od njih, poslije nego su vlasnici povisili cijenu crne kave, na-

pustili posao: ne mogu više ništa zasluživati.

Vlasnici kavanâ, ne samo što ne plaćaju svoje radnike, koji za njih rade, već čine da usahne i ono jedino vrela zasluzbe, od kojeg radnici-kelneri žive...

Drvodjelski radnici čvrsto su organizovani, a njihova organizacija, pod *dobrom* upravom, i dalje napreduje. Tako čujemo, da će najprije milom pak onda i silom prisiliti neorganizovane drvodjelce na njihovu dužnost: na organizaciju. Jer nije pravo, da se većina bore, a manjina, ostajući van organizacije, da jednako plodove bere rada i borbe organizacije. To nije pošteno. A ako neki stvorovi ne čute sramotu biti izrabljivač svoje vlastite braće, naučiće ih drugovi drvodjelci. Tako valja.

Zidarskim radnicima. Ova zima bila je osobito tužna za zidarske radnike. Bila je jako kišovita: a kad kiši, zidar ne radi: a kad ne radi, ne dobiva: a kad ne dobiva — nema kruha za djecu i obitelj:

Računa se, da se je u ova tri zimska mjeseca radilo najviše kojih 30—35 dana; kad se je radilo, radilo se na studeni, na buri, na mećavi.

Pitamo mi: kako je zidarski radnik mogao da živi, kad je tako malo mogao da zasluži?

Odgovor nam ga daju sami radnici nastupom u organizaciju. Gublju se i organizuju. Prvi put, što smo u Spljetu vidili radnike agitirati za organizaciju. Kroz par sedmica upisali se skoro svi. I dalje agituju. Rade. Miću se. I organizacija niče u nov život.

Nadamo se dobru. Nadamo se, da će organizacija biti živa stvar; ne mrtvorodjenče. Nadamo se da unaprijed ne će više darivati svojim „gospodarima“ sve, što borbom budu izvojevali, već da će držati tvrdo izvojevana prava, čuvajući ih u gvozdanim obručima organizacije. A onda imaće i smisla borba za poboljšice. Jer će poboljšice i ostati!

Spljetski vijesnik.

Klub Socijalno demokratske Omladine u Spljetu broji već preko 100 članova. Toliko ih je koji igraju nogomet (football), da je klub morao ustrojiti tri sekcije za tu igru.

Brzo će se ustrojiti gimnastični osjek i fanfara.

Predavanja, mala, kratka, laka, drže se dva put na sedmicu.

Izlet. Inicijativom kluba mladih socijaldemokrata organiziraće se u ovom drugom mjesecu jedan izlet. Drugovi, nek budu spravni.

Gosp. Platzkomandant vrlo je interesantan čovo. Mladim socijalistima ne će da dozvoli igrati football na vojničkom vježbalištu. Kad smo prvi put bili k njemu i rekli mu što smo, on nam je rekao, da pitamo upravu „Hajduka“ da li imade još mjesta raspoloživa; kad su nam ovi pismeno dali izjavu da možemo i mi igrati, on nam je odgovorio, da on socijaldemokratima ne da dozvolu. Zašto? Jer smo — socijaldemokrati!

Time on počinja partaično djelo. Time on tjera radnike u krčmu mjesto da se fizično i duševno jačaju.

Naši drugovi, glazbari općinske glazbe, hvalevrijedno su se odrekli svake plaće za svoje sviranje na Prvog Maja: i ako su time izvršili samo svoju drugarsku dužnost, ipak držimo, da je dobro da se ovo znade.

Isto tako zaslužuju priznanje brijački radnici, koji se na Prvog Maja nisu prikazali na posao, i ako je bila srijeda kada osim subote imaju najviše posla. Evala im!

Za stranačku biblioteku primili smo slijedeće dobrovoljne doprinose: g. Kuzma Bla-

žević K. 1 —; Ivan Pohač — 50; Tomo Mardjanović K. — 60; Č. J. K. — 40; g. Ivan Panachoff K. 10 —; g. Taso Satirović K. 1 —; g. Mate Jankov K. 2 —

Darovateljima najljepša hvala: ugledali se i drugi u njih!

Jakšićeve konferencije. Na 2. i 3. o. mj. držao je drug Jakšić iz Sarajeva dvije uspjele konferencije.

U prvoj je govorio o našem maksimalnom programu. Razvio je marksističku teoriju o razvoju i koncentraciji kapitala usljed kojeg razvoja sazrijet će nove prilike, koje će omogućiti ostvarenje socijalističkog društva.

Druga konferencija bavila se jugoslavenskim i nacionalnim pitanjem u Austro-Ugarskoj.

Istakao je, da mi živimo u zemljama, u kojima je nacionalno pitanje neriješeno, živo i na dnevnom redu. Istakao je kako nesredjene nacionalne prilike traže svoje riješenje. Istakao je da se je socijalno demokratska stranka, koja nije stranka negacije realnosti, već pozabavila ovim pitanjem: istakao je naš brastki program i zaključio je, da će socijalna demokracija zaštititi i osloboditi sve potlačene klase i potlačene narode.

Moralne pobjede. Moralna je pobjeda, što smo u Spljetu dobili kazalište za skupštinu Prvog Svibnja, a time smo postigli građansko pravo.

Moralna je pobjeda, što smo g. Szilvi de Szilvasu zadali moralnu pljusk preko ministarstva, i tako onemogućili, da stavi u praksu neke sredovječne pojmove.

Ali najbolja je pobjeda, da je duh poštivanja prema nami prodro i među vatrogasce. Vatrogasci su se dragovoljno bili odazvali pozivu njihove uprave, da vatrogasnu službu za vrijeme prvomajske skupštine obave besplatno.

Epilog. Nekidan je obdržavana parnica pred porotom proti radniku Babaroviću, iz Milne, koji je, pred nekoliko mjeseci, umorio nekog Trebotića, težaka, pristašu talijanske stranke.

Ko ubije, ubojica je: makar on to počinio u pijanstvu ili u uzbudjenosti, pa makar ga sud riješio, kao što je riješio Babarovića; ali s druge strane moramo da pokudimo, što neka bezdušna čeljad nacionalno besvjesne elemente iz radničkog i seljačkog staleža goni u tučnjavu za — talijanstvo.

Ta gnjusna politika, tjerana pod krinkom dalmatinizma i pravog dalmatinstva, dala nam je 40 godina borbe među radnikom i radnikom, među slavenom i slavenom, i ovu našu nesretnu pokrajinu dovela je do ruba propasti.

Strajkbreheri na mucu. Krumirci uposleni kod ovdješnje Hrv. Radničke zadruge (zadruga, koja ima čisto proturadničke ciljeve) bačeni su na ulicu.

Procenti nikada nisu dolazili; oni su ih napokon stali zahtjevati, a Zadruga, koja se nalazi u teškoj financijskoj krizi, bacila ih je na ulicu.

Dobro im stoji! Oni su se baš radi tih mrvica odrekli poštene i ponosne radničke borbe. Sad neka te kukavice uvide, što znači služiti monturi i svakom ropstvu.

Gradjenje bolnica u Dalmaciji. Zemaljski Odbor povjerio je bečkim arhitektima Setzu i Keldru da izrade gradjevne nacрте za dvije nove bolnice, koje se imaju da sagrađe u Spljetu i Kotoru.

Jedva smo tu! Radnici će još za koju deceniju, kad obole, morati polumrtvi u Šibenik, ili u Zadar, a kad mi tamo ne bude raspoloživih mjesta, opet natrag!

Epidemija špekulacije. Dosada su samo vlasnici popovske i talijanske tiskare odbijali svojim radnicima nadnicu radi proslave Prvog

Maja. Popovi, jer je naravno. Talijani, jer su liberalci.

Ali ove godine regbi da su se i druge štamparije ugledale u popove i talijansku gospodu. Sve tiskare odbile su svim radnicima nadnicu.

Radnici im zahvaljuju na velikodušnosti kapitalističkoj; ali im poručuju, da budu stalni, da im to ne će smetati da ostanu ljudi, vijerni radničkoj stvari...

U Šibeniku nikakva štamparija nije to učinila, ma da ima vlasnika à la Krstelj i Fosco. Dakle ono što nijesu učinili Fosco i Krstelj, učiniše vlasnici štamparija spljetskih, koji stoje na čelu raznih liberalnih struja i korporacija. Sramota!
Op. uredništva.

Vijesti iz pokrajine.

Zadar.

I ovdje, u ovom gradu moralne mizerije i prostaštva, po prvi put afirmirala se radnička solidarnost: po prvi put svetkovali smo praznik rada, Prvi Maja.

Sakupismo se u prostorijama organizacije pekarskih radnika. Tu smo držali kratki, ali dobri proslav. U deset sati sašli smo na ulicu. Bilo nas je lijep broj. Buržoazija, koja živi na ledjima ovoga proletarijata, nekako nas je htjela omalovažiti, ali nije mogla: jer se opazalo da se ljutila na naše karanfale.

Do godine, mislimo, i bolje ćemo. Ovdje su organizovani pekari, krojači i tipografi.

Dubrovnik.

Prošle srijede počinio je samoubojstvo vojnik Glavaš iz Kozice kraj Vrgorca. U službi je od dvije godine. Uzrok samoubojstvu jesu šikanacije i progonstva sa strane bahatih kaprala i zugfirera. Šikanirali bi ga za svaku malenkost. Onog istog dana u kom je izvršio samoubojstvo stražemstar 9 kumpanije Kinzl polio ga je kablom vode i to je nevoljnog vojnika dovelo do zadnje odluke.

Ovakova samoubojstva vrlo su česta u vojsci, jer se tamo često pretrpi gorkih ne toliko sa strane oficira koliko ljudi-zvijeri à la Kinzl.

Zahvala. Najljepše zahvaljujemo „*Tamburaškom zboru*“ na blagohotnom sudjelovanju u Prvo-Majskoj proslavi. *Privredjivački odb r.*

Kotor.

U tvornici prve bokeške glinene industrije vlada teror, na dnevnom su redu zlostavljanja radnika. Veliki tiranin i inkvizitor jeste mali Mijo Dežulović.

Iz Zagreba je dobio 18 ljudi, pogodio 10 satni dnevni rad, ali kad su bili na mjestu silio ih da rade 11 sati! Ko bi se usprotivio — otkazao bi mu.

Dok je imao potrebu od ljudi, držao bi ih, a kad rad nešto oslabio, a on bi nove šikanacije.

Tako ostavio na sred puta radnika Franja Njemeza, koji je bolestan, a ne će da mu plati rad, što ga je izvršio!

Pravde nema, jer su vlasnici te tvornice veliki kapitalisti i patrioti, koji su uski prijatelji sa sucima...

Gradske vijesti.

Naš Ivi Maj. Ugodna uspomena na taj dan vječito će ostati zabilježena u nama. Proslava prvoga Maja uvjerila nas je o dvjema stvarima: da radničke organizacije moraju kroz kratko vrijeme okupiti vaskoliko naše radništvo, i da se prava ne dobivaju — prava da se uzimaju, osvajaju. O tome nas je osvjedočio najbolje incidentat s barjakom, na koji se nećemo puno zaustavljati, jer nit imamo novaca da bi mogli činiti drugo izdanje, nit bi to ko-

ristilo, ali nešto ipak moramo napomenuti, da g. poglavar naime zna čuvati zakon samo u slučajevima kad on ograničuje izlive slobodština, a sasvim da zaboravlja čuvati ga u onom dijelu u kome ima propisa o maksimalnom dnevnom radu, o naknadnom danu počinka za pekare, o zakonu za malodobne radnike, o čistoći u radionama i o mnogo drugim stvarima.

Sama naša manifestacija obavila se je na ovaj način:

U 10 sati iz jutra drug Baljkas otvorio je skupštinu, ističući svoju radost što se ove godine vijga progres u našem pokretu; pozdravlja skupštinu i podijeljuje riječ glavnom referentu drugu Petejanu, tajniku zidarske organizacije na Primorju. Drug referent vrlo popularno obrazlaže svoju temu o značaju Ioga maja i o socijalnoj zaštiti radništva, a kad je počeo govoriti o militarizmu i ministarskim penzijama prekida ga je politički komesar, što mu ipak nije smetalo da u cjelini iscrpi svoj referat. Iza njega govorio je drug Dorbić, a po tome nas je pozdravio jedan drug Bečanin noseći nam pozdrave tamošnjih socijalista.

Prije nego se je uputila povorka, u znak protesta protiv zabrane nošenja barjaka, popeo se Dorbić na jedan kar, da sa tog mjesta progovori radnicima ono što bi nama zaplijenili da u list iznesemo.

Povorka se na to zaputila iz Saveza na široku ulicu, pa preko obale na poljanu, dok nije stigla opet pred Savez, odakle je bila umoljena da se razigje.

Popodne pak bila je vrlo ugodna zabava van grada.

„**Hrvatskoj Riječi**“ krivo je što prije povorke nijesmo saslušali *svetu* misu u crkvi sv. Barbare, kako je to običaj kod svih drugih svečanosti, pa s toga valjda nije donijela ništa o našoj majskoj proslavi.

Ma su izrodi ovi radnici odista, koji crkvu zamijeniše s radničkim savezom a popovske propovijedi s Dorbićevim tumačenjem o veličini socijalne revolucije!

U fond lista. Na otkup uvrijeda koje je Ivan Kitarović p. Jakova nanio Jerku Dorbiću, u smislu njegovog očitovanja, poklanja on listu svotu od Kr. 50.

Zidarska organizacija, koja tako lijepo napreduje, izvojštila je nekidan i to da nikakav od poslodavaca ne smije primati u posao radnike koji nijesu organizovani.

Mi čestitamo zidarima koliko na njihovoj pobjedi toliko i tome što su ovime dali sebi najbolju svjedočbu da znaju shvaćati glavne i najneophodnije strane koje uslovljuju razvitak svake pa i njihove organizacije.

„**Naše Jedinstvo**“ od nekoliko brojeva nazad nosi jednu registraciju o našoj proslavi Ioga maja. Znatiljeljan je on zašto taj dan nijesu svetkovali i oni radnici koji su uposleni kod Sufida i Steinbeisa, ističući još i to da je u povorci bilo puno težaka sa crvenom kapom, a sviju, do stotine nas, da je predvodio drug Dorbić.

Mi smo već jednom pisali „*N. Jedinstvu*“ da bi, da je u našoj oblasti, osudili njegova urednika na vječito mučanje kad bi god htjeo, o nama šta da piše, ali on taj stav nije publikovao ma da je to učinio s ostalim dijelom onoga pisma. Uzimajući ovu prigodu poručujemo mu to isto, a što se objašnjenja tiče možemo mu odgovoriti: da nas je u povorci bilo preko 150; da se ponosimo time što je nju uvećao i lijepi broj težaka; da su Ivi maj svetkovali samo *civilizovani* radnici i težaci koji shvaćaju svoj društveni položaj; i, na-

pokon, da nas niko nije predvodio budući da je naša staza već davno označena.

Policijski komesar, i suviše je glup i smještan da bi se i s njime trebalo baviti. Od čovjeka koji je nekoliko hehtolitara crnila i neizmerno bala papira potrošio prepisivajući akta jednog advokata — nije se ni nadati da s uspjehom može obavljati tu funkciju. Ali samo neznanje ne bi u našim očima umanjilo mu ugled, kad još i arogantan on ne bi bio, jer i u drugim gradovima ima kome sara, ali takovih koji znaju biti to i civilizovani ljudi.

Slučaj je htjeo da prilikom naše svečanosti na prvi maja njegove su zapovjesti od samoga načelnika bile okrštene djetinjim i glupim, čemu mi ne ćemo nadodavati ništa, jer se njegova ličnost pred nama spušta daleko ispod ništice, da bi tome i svoj komentar nadodavali.

Socijalni parasiti. Slučaj nanio našeg jednog prijatelja u stan k varoškom župniku. Upitavši za nj dobio je odgovor da spava.

— A kad je pošao u krevet?
— Odma poslije objeda, primi odgovor od sluga.

— A objedovao je?
— U podne ravno.

Je li on spavao sam ili sa kuvaricom to mi ne istražujemo; pribilježavamo ovaj pojav tek s toga da istaknemo kako je svaka stvar rgjavo regulisana u buržoaskome društvu. Ko ne radi ni malo, onaj iza objeda uzima sebi u odmor 6 sati, a onaj ko fizički radi od 5 iz jutra do 12 na toga po današnjem moralu ne otpada ni četvrt sata da bi ga posvetio počinku. Po pouzdanim logičkim rasugjivanjima, bez njeznog izražavanja, mi velimo da je to kragja, koja se od ostalih kragja razlikuje samo u tome što se ove ne kažnjavaju.

Primamo od dolje potpisanoga ovo Očitovanje: Sredstvom šiljanja otvorenih dopisnica i pisama nedavno zametnuo sam bio kampanju protiv Jerka Dorbića u ličnom svojstvu i kao javnog radnika u svrhu da mu materijalno naškodim i da njegovo poštenje stavim u sumnju.

On je za to podnio protiv mene kaznenu tužbu za prekršaj protiv sigurnosti časti.

Priznajem da su tekom rasprave, u mome prisustvu, ta moja pisma zadobila vid denuncijatski, i da me od toga ne zatekne kazna koju predvigaju §§ 487, 488, 491 i 496 k. z. zapitao sam na raspravi proštenje za svoja djela, izrazivši ujedno i svoju najbolju volju da Dorbiću dam javnu zadovoljštinu i da platim sve parničke troškove. Ali njegov zastupatelj, D.r Bakotić, nije mogao nego da uzme na znanje ovaj moj predlog, budući da od svoga klijenta nije imao ovlaštenja da stvar izravna i tako nije mogao nego da pristane na odgodu rasprave.

Priznajem rado da u nepopustljivosti u vrijetanju išao sam bio tako daleko, da se je ono očitovalo, i još u jačoj mjeri, čak i kasnije neg sam od njega molio proštenje.

Radi svega ovoga, budući da moja pisanija nije imala nikakvu drugu svrhu osim one da ga obruži pred svijetom i onemoguću kao javna radnika — molim Dorbića ovim putem nek mi oprosti.

U hator istine moram izjaviti da poznam Dorbića kao osobu čijem poštenju nema se šta prigovoriti, koja je dapače svjeloću svog karaktera pokazala koliko u poslovima koje je imala sa mnom toliko i u svom aktivnom djelovanju u socijalističkoj stranci.

Očitujem na kraju da ću, u izvršenju uslova da dobijem potrebito proštenje, platiti sve parničke troškove; da ću platiti u fond „Crvenog barjaka“ svotu od Kruna 50, i da ću prepis ove izjave poslati svim onim osobama pred kojima sam ga s mojim pismima oklevetao, i to preporučeno s povratnom primkom; napokon da ću ovu izjavu štampati u ovim listovima „Crveni barjak“ (Šibenik) „Slobodna riječ“ (Zagreb) i „Glas Slobode“ (Sarajevo).

Šibenik 6 Maja 1912.

Ivan Kitarović s. r.

Radniče! Spomeni se, da zaboravljajući organizaciju zaboravljaš sebe; da zapuštajući organizaciju, zapuštaš sebe; da time samo sebi štetiš, i nikome dnuhome.

Drži stoga svoje organizacije! Tu je tvoj spas!